

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ, ЛІТЕРАТУРИ З МЕТОДИКАМИ
НАВЧАННЯ

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: **ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГОВОРІННІ
УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ ВІЛЬНОГО ПЕРЕКАЗУ
АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ**

Виконав: Здобувач 2-го курсу, групи СО(МЛ) – 2м
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська))
ОП «Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література)»

Рушанські Ю.І.

Форма навчання: денна

Науковий керівник: доктор філос., ст. викл. Фельцан І.М.

Рецензент: к. філол. н., Смужаниця Д.І., доцент кафедри іноземних мов
Ужгородського національного університету

Висновок кафедри про магістерську роботу

Магістерська робота розглянута. Здобувач Рушанські Ю.І.

допущений до захисту роботи в екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання

(підпис)

(прізвище та ініціали)

« _____ » _____ 2022 року

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГОВОРІННІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ ВІЛЬНОГО ПЕРЕКАЗУ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ.....	8
1.1. Сутність та характеристика говоріння як виду мовленнєвої діяльності.....	8
1.2. Загальна характеристика монологічного мовлення як однієї з форм усномовленнєвого спілкування.....	14
1.3. Психо-фізіологічні механізми говоріння.....	22
1.4. Вільний переказ тексту як засобу формування компетентності в говорінні учнів старшої школи.....	26
Висновки до розділу 1.....	34
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА КОМПЛЕКСУ ВПРАВ НА ОСНОВІ ВІЛЬНОГО ПЕРЕКАЗУ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГОВОРІННІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	37
2.1. Комплекс вправ на основі вільного переказу англomовних текстів для формування компетентності в говорінні учнів старшої школи на уроках англійської мови	37
2.2. Організація та перебіг методичного експерименту.....	60
2.3. Результати експериментальної роботи.....	71
Висновки до розділу 2.....	80
ВИСНОВКИ.....	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	86
ДОДАТКИ.....	89

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВПТ – вільний переказ тексту

ЕГ – експериментальна група

ЗЗСО – заклад загальної середньої освіти

КГ – контрольна група

КК – комунікативна компетентність

ММ – монологічне мовлення

ВСТУП

Актуальність дослідження. На сучасному етапі розвитку та модернізації шкільної освіти в Україні гостро постає питання про необхідність підготовки учнів старшої школи до успішної реалізації себе в сучасному світі. В Державному стандарті базової повної загальної середньої освіти (положення «Про освіту») зазначено, що життєвоважливим аспектом у вивченні англійської, як універсальної мови спілкування, є її комунікативна складова.

Своєрідним відгуком на пріоритетні завдання сучасного суспільства відповідно до основної мети навчання іноземної мови у старшій школі, є головні положення, задекларовані у Законі України «Про освіту» (2017 р.), Національній доктрині розвитку освіти, Державному стандарті базової повної загальної середньої освіти, Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років (2010 р.), Типовій освітній програмі закладів загальної середньої освіти III ступеня (профільна середня освіта) (2018 р.), Навчальній програмі з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10-11 класи (2017 р.) та Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання (2003 р.).

Тому, саме перед закладами загальної середньої освіти постає проблема пошуку нових освітніх принципів, підходів, методів, форм і засобів навчання, що сприяють підвищенню якості мовної освіти та забезпечують молоді компетентність у говорінні.

Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить про те, що досліджувана проблема багатоаспектна і є предметом дослідження багатьох наук.

Проблему формування іншомовної комунікативної компетентності було висвітлено в працях провідних науковців-методистів (серед них: Н. Гез, Т. Вольфовська, Л. Біркун, Л. Брахман, С. Брумфіт, О. Волобуєва, Р. Джонсон, Г.

Китайгородська, О. Коваленко, С. Козак, С. Мельник, Е. Пассов, С. Савіньон, М. Свейн, Д. Хаймс, Д. Шейлз та ін).

Теоретико-методологічною базою дослідження проблеми формування навичок говоріння є праці вітчизняних і зарубіжних вчених-методистів (Гальперін І. Я., Гальскова Н. Д., Жинкін М. І., Зимня І. О., Леонт'єв О. О., Ніколаєва С. Ю., Шерстюк О. М., Панова Л. С., Рогова Г. В., Скляренко Н. К., Соловова О. М., L. Vachman, N. Brieger, J. Richards, S. Villiers, A. Palmer тощо).

Теоретичні та практичні аспекти навчання діалогічного та монологічного мовлення розроблялися такими науковцями, як А. А. Алхазішвілі, В.А. Бухбіндер, М. Л. Вайсбурд, І. О. Зімня, Р. П. Мільруд, О. О. Міролюбова, С.Ю. Ніколаєва, І.В. Самойлюкевич, Л. Скалкін, Н.К. Скляренко, Ю. І. Пассов, О. П. Петрашук, Г.М. Уайзер, J. Anderson, N. Bilbrough, L. Dawes, S. Thornbury та ін.

Проаналізувавши публікації сучасних науковців з даної теми, ми дійшли висновку, що проблема формування компетентності у говорінні учнів старшої школі не достатньо досліджена, адже поза увагою науковців залишились не менш важливі аспекти вільного переказу англomовних текстів для формування компетентності у говорінні учнів старшої школі.

З огляду на це, вважаємо порушену проблему **актуальною**, що обумовило вибір теми курсового проєкту **«Формування компетентності в говорінні учнів старшої школи в процесі вільного переказу англomовних текстів»**.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності комплексу вправ на основі вільного переказу англomовних текстів для формування компетентності в говорінні учнів старшої школи на уроках англійської мови.

Відповідно до мети нашого дослідження, ми передбачили вирішення наступних **завдань**:

1. Визначити сутність та характеристику говоріння як виду мовленнєвої діяльності; схарактеризувати монологічне мовлення як одну з форм усномовленнєвого спілкування; проаналізувати психофізіологічні механізми говоріння.

2. Обґрунтувати вільний переказ тексту як засобу формування компетентності в говорінні учнів старшої школи.

3. Розробити комплекс вправ на основі вільного переказу англомовних текстів для формування компетентності в говорінні учнів старшої школи на уроках англійської мови.

4. Експериментально перевірити комплекс вправ на основі вільного переказу англомовних текстів для формування компетентності в говорінні учнів старшої школи на уроках англійської мови.

Об'єкт дослідження – процес формування компетентності в говорінні учнів старшої школи.

Предмет дослідження – навчання вільного переказу тексту як засобу формування компетентності в говорінні учнів старшої школи.

Гіпотеза дослідження має під собою підґрунтя вважати, що вдосконаленню процесу формування компетентності в говорінні учнів старшої школи може сприяти навчання вільного переказу тексту як засобу формування компетентності в говорінні учнів старшої школи.

Для рішення поставлених завдань були використані такі підходи й **методи дослідження**:

- *теоретичні* – аналіз, узагальнення, порівняння, систематизація психолого-педагогічних та методичних джерел для аналізу суті та характеристики компетентності в говорінні учнів старшої школи на уроках іноземної мови;

- *діагностико-емпіричні* – спостереження, бесіди, опитування, діагностування з метою з'ясування рівнів сформованості досліджуваного феномену;

- *методичний експеримент* – для перевірки ефективності використання комплексу вправ на основі вільного переказу англомовних текстів для формування компетентності в говорінні учнів старшої школи на уроках англійської мови;

- *математичної статистики* – для доведення достовірності отриманих результатів дослідження та доцільності використання комплексу вправ на основі вільного переказу англомовних текстів для формування компетентності в говорінні учнів старшої школи на уроках англійської мови.

Наукова новизна полягає в доведенні доречності використання розробленого нами комплексу вправ на основі вільного переказу англомовних текстів для формування компетентності в говорінні учнів старшої школи на уроках англійської мови.

Практичне значення результатів дослідження полягає в розробці комплексу вправ на основі вільного переказу англомовних текстів для формування компетентності в говорінні учнів старшої школи на уроках англійської мови, які в подальшому зможуть використовуватись для розробки навчальних планів та програм, в тому числі для розробки методичного забезпечення на уроках для вдосконаленню процесу формування компетентності в говорінні; при написанні курсових, магістерських, дипломних робіт.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження доповідалися та обговорювалися на науково-практичних конференціях: Сутність та характеристика говоріння як виду мовленнєвої діяльності у процесі розвитку навичок іншомовного спілкування (Мукачево, 12-13 травня 2022 р.); Психофізіологічні механізми говоріння (Тернопіль, 4 листопада, 2022); на засіданнях кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання Мукачівського державного університету, де виконувалася робота.

Публікації. Результати дослідження відображено у (2) наукових публікацій (1 з яких одноосібна).

Структура та обсяг магістерської роботи. Робота містить вступ, два розділи, висновки до кожного з розділів, загальні висновки, список використаної літератури (76 найменувань, з них 20 – іноземними мовами), 1 додаток. Повний обсяг роботи – (96) сторінка друкованого тексту, на (76) сторінках – основний зміст. Робота ілюстрована (12) таблицями та 4 рисунками.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

В магістерській роботі теоретично обґрунтувань та експериментально перевірено ефективність використання методу вільного переказу англomовних творів для формування компетентності в говорінні в учнів старшої школи на уроках англійської мови. Аналіз отриманих результатів методичного експерименту дозволяє зробити такі висновки:

1. Визначено сутність та характеристику говоріння як виду мовленнєвої діяльності; схарактеризовано монологічне мовлення як одну з форм усномовленнєвого спілкування; проаналізовано психо-фізіологічні механізми говоріння.

Визначено сутність поняття «переказ тексту», обґрунтовано процес вільного переказу тексту як засобу формування компетентності в говорінні учнів старшої школи. Проаналізовано суть та характеристику монологічного мовлення, методико-дидактичні аспекти використання монологічного мовлення на уроках в старшій школі та доведено необхідність та актуальність використання переказу автентичних текстів як дієвого засобу формування монологічної комунікативної компетентності.

Встановлено, що таке поняття як компетентність в говорінні досліджується з точки зору науки, методики, психології. Найбільш влучним на нашу думку є наступне визначення компетентності в говорінні: це сформоване вміння доречно, послідовно та влучно використовувати зв'язне мовлення для досягнення заданої мети.

Охарактеризовані ключові критерії говоріння: цілеспрямованість, вмотивованість, темп, ситуативність, активність. Було виявлено алгоритм виникнення мовлення: першим виникає мотив мовлення (комунікативний намір), наступне – обрання мовцем тези тексту, складання плану. Далі відбувається вибір мовних засобів, які допоможуть втілити мовлення в життя. Підключення голосового апарату слідує далі. І вже тут висловлювання і втілюється в мовленні. Окрім цього, було вказано на три основні функції мовлення: програмуючу, комунікативну, регулюючу. На наступному етапі ми

визначили критерії до компетентності в говорінні ґрунтуючись на працях та теоріях вітчизняних та зарубіжних науковців.

Встановлено ряд особливостей, які притаманні монологічному мовленню, серед яких: багатство словникового запасу та вільне володіння інформацією, що помітно в вживанні уточнювальних зворотів; використання різноманітних граматичних структур, типів речень (наказових, питальних), не маючи за мету отримати зворотній зв'язок; розбіжності в одиницях комунікативного характеру та писемного мовлення одного рівня; наявність початкових та кінцевих словесних форм мови.

Було розглянуто основні функції монологічного мовлення, а саме: розважальна (виступ перед слухачами); впливова (бажання донести до людей чи власну думку, погляди); експресивна (використовується оратором з метою опису власних почуттів слухачам для їхнього кращого розуміння оратора); інформативна (необхідна для донесення слухачам мети розповіді, інформації щодо стану речей, фактів); ритуально-культува (включає в себе висловлення, наприклад, в церкві, під час обряду).

2. Обґрунтовано вільний переказ тексту як засіб формування компетентності в говорінні учнів старшої школи. Перед учнем постає завдання сприйняття складної знакової системи, яка є підпорядкована певній системі законів, оволодіння якими надасть змогу учневі не тільки покращити грамотність в читанні та говорінні, але також оволодіти знаннями вищого рівня, отримати бажаний рівень знань в англійській мові.

3. Розроблений комплекс вправ на основі вільного переказу англомовних текстів для формування компетентності в говорінні учнів старшої школи на уроках англійської мови. Беручи до уваги результати дослідження наукової літератури з проблематики формування навичок говоріння, зміст комплексу вправ відповідає основним критеріям навчання іноземних мов і культур у сучасній методиці. Результати вхідного контролю, показані учнями, довели необхідність втілення експериментального дослідження.

4. Щоб виконати експериментальну перевірку ефективності використання комплексу вправ на основі методу вільного переказу англомовних текстів для

формування компетентності в говорінні в учнів старшої школи ми використали формувальний етап дослідження.

Для об'єктивності та точності експерименту учні було розділено на дві групи: контрольну (КГ) та експериментальну (ЕГ). Обидві групи навчалися за традиційною методикою, проте на ЕГ було здійснено вплив через використання комплексу вправ на основі методу вільного переказу.

Після вхідного та вихідного контролю було проаналізовано отримані результати. Шляхом математичного аналізу, ми порівняли обидві групи після кожного виду контролю. Для максимальної точності розрахунків, ми використали метод математичної статистики – вирахували середній коефіцієнт навченості (К) за Беспальком.

Результати математичних обчислень вказують на те, що як результат проведення експериментального навчання в ЕГ більшість учнів покращило власні результати суттєвим чином, що відобразилося на середньому коефіцієнті групи (з 0,65 до 0,71, приріст – 0,6).

Порівняльний аналіз, проведений в КГ засвідчив наступне: знання учнів не покращилися значним чином, показники на вихідному контролі залишились практично ідентичними до тих, які вони отримали під час вхідного контролю (з 0,66 до 0,67, з приростом в 0,01).

Отримані результати довели гіпотезу про те, що використання комплексу вправ та завдань, які розроблені з використанням вільного переказу англомовних текстів є дієвим та доцільним для формування компетентності в говорінні в учнів старшої школи.

Проведене дослідження не в змозі вирішити всі наявні проблеми формування компетентності в говорінні. Подальші дослідження, спрямовані на розвиток комунікативної компетентності в учнів старшої школи, можуть бути пов'язані з використанням різноманіття комунікативних методів.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>